

Landsbruksdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Landsbruksdepartementet	
Saksnr.: 2003/3023	Doknr.: 21
Mottatt: 10 MAI 2004 LP/SI	
Sakobeh.: HGR	Ark.: 008
Kopi:	Avskr..

Oslo, den 7. mai 2004

HØRING OM FORSKRIFT OM SAMARBEID OM PRODUKSJON OG OMSETNING AV VISSE LANDSBRUKSPRODUKTER

Det vises til Landsbruksdepartementets (LD) brev av 26. mars 2004 vedlagt høringsnotatet om forslag til forskriftsbestemmelser med hjemmel i ny konkurranselov § 3, med ikrafttredelse 1. mai 2004.

Høringsnotatet foranlediger enkelte bemerkninger fra Produsentforeningen av 1909 og AL Økern Torvhall som sammen drifter det såkalte Økernmøtet, (Økernmøtet er også kalt Torsdagsmøtet, Markedsmøtet, Informasjonsmøtet og annet) - kjært barn har mange navn.

Synspunktene nedenfor er å anse som tilsvarende fra både AL Økern Torvhall og for Produsentforeningen av 1909.

Norsk grøntsektor har ingen markedsregulator. Det foreligger få reguleringer knyttet til samarbeidstiltak innen denne delen av landbruksnæringen

Ny konkurranselov endrer ikke dette faktum og det skal derfor generelt henstilles til Landsbruksdepartementet om å utvise varsomhet med å vedta forskrifter som vesentlig vil vanskeliggjøre næringens oppfyllelse av gjeldende landbrukspolitik.

Departementet synes å legge til grunn en oppfatning om at forskjellen på en kommisjonær og en grossist er om vedkommende selv produserer varer for salg. Dette er etter vår oppfatning, ikke presist. Den juridiske definisjon av en kommisjonær er at han handler i eget navn, men for en annens, kommittentens, regning etter oppdrag fra denne. Er kommisjonæren næringsdrivende, og går oppdraget ut på salg eller kjøp som faller innenfor hans næring, kalles han handelskommisjonær. Betegnelsen grossist må reserveres for kjøpmenn, som kjøper og selger varer for egen regning og risiko.

Departementet setter som et vilkår for å defineres som kommisjonærer at vedkommende både selger egenproduserte varer og varer i kommisjon for andre. Ut fra dette må trekkes slutningen at denne typen kommisjonærer må anses som produsenteid og at de dermed kommer innenfor forskriften som produsentorganisasjon. Vi gir vår tilslutning til at disse faller innenfor forskriften.

Det kan ikke ses at den rolle f. eks. Bama, Coop og Norgesfrukt har som kommisjonær burde stille deres posisjon i et annet lys. Det faktum at de også opptrer som grossister, i andre sammenhenger, så som f. eks. ved import, foranlediger ikke, etter vår oppfatning, at de kan

Postadresse:
Økern Torg nr. 4
0580 Oslo

Tlf.: 23 37 69 10
Fax: 23 37 69 30
drift@torvhallen.no

Bank: Fokus Bank
Bankgiro: 8101.06.05156
Postgiro: 0807 5304332
Foretaksnr: 950 274 654 MVA

vrderes på annen måte enn selvproduserende kommisjonærer i de aktiviteter de deltar i som er knyttet til AL Økern Torvhall.

En videreføring av Økernmøtet er svært viktig for omsetningsstrukturen av norske landbruksprodukter fordi det over tid har vokst frem sterke maktkonstellasjoner på kjøpersiden. For å unngå forrykning av maktbalansen mellom aktørene, og for å sikre opprettholdelsen av produksjonsviljen, er det viktig at produsentsiden mottar løpende informasjon om alle forhold tilknyttet omsetningskjeden.

Den maktkonsentrasjonen som i dag gjelder i omsetningskjedens siste ledd, dagligvarekonsernene, tilsier at med mindre produsentene mottar all tilgjengelig informasjon for å kunne evne å tilpasse seg markedet, vil produsentenes reelle konkurranseevne forsvinne. Erfaring viser innen matvareproduksjon at kjedenes markedsdominans har hatt som konsekvens at den enkelte produsent blir nærmest leieprodusent for sin avtager – som dermed også reelt bestemmer produsentens marginer og dermed driftsforutsetninger. Det vises særlig til produsenter innen fiskemat hvor man nettopp har sett en slik utvikling.

En slik utvikling vil på rimelig kort sikt innen landbruksproduksjon formentlig innebære bortfall av produsentenes konkurranseevne. Fjerning av det verktøy Økernmøtet i sin nåværende form er for produsentene, vil dermed ha den motsatte effekt av det man søker å oppnå, nemlig fri konkurranse.

Inntil den etablerte og konsentrerte markedsrett i dagligvaresektoren er svekket ved ytterligere konkurranse, må myndighetene, for å nå målsetningen om konkurranse innen alle felt, tilrettelegge for at næringsaktørene som står utenfor kjedemakten deltar på en slik måte i næringen at kjedenes reelle monopolposisjon ikke sementeres. En sementering av dagligvarekjedenes markedsrett vil kunne ha den konsekvensen at inntreden av nye aktører på det norske markedet vanskeliggjøres.

Økernmøtets logistikkfunksjon

De produsentstyrte organisasjonene Gartnerhallen, NF-Grønt og Nor-Grønt fremforhandler salgssavtalene med Avtagerne; til eksempel Bama, Coop og Norgesfrukt.

Hovedfunksjonen for produsentorganisasjonene er å løpende opprettholde den helt nødvendige logistikkfunksjon for omsetning av norske jordbruksprodukter herunder produkter fra grøntsektoren. Denne avgjørende logistikkfunksjonen sikrer optimal tilgang til, og avsetning av, sesongstyrte norske varer. Dette må sees i sammenheng med omsetningsstrukturen for norske landbruksprodukter.

Systemet for omsetningen av norske jordbruksprodukter fungerer således at produsentene melder inn til sin organisasjon sin forventede produksjon for hver uke gjennom året. Organisasjonene bearbeider og samkjører de oppgitte volumene og melder disse inn til Avtagerne. Avtagerne på sin side oppgir sine volumbehov for de samme perioder. De oppgitte volumer fra begge sider er anslag, og har ingen rettsbindende konsekvens.

Kommisjonsavtalene som sådan er imidlertid bindende og gjelder for hele sesongen. Skifte av kommisjonær er i praksis en vanskelig prosess. Ved uenighet om pris/vilkår, vil det være vanskelig for produsenten å etablere avtale med ny Avtager. Dette vet Avtagerne samtidig som sårbarheten er langt mindre hos disse fordi de alltid vil kunne sikre sine behov ved

import. Produsenten har ikke slike valg, nettopp hensett til Avtagernes markedsdominans. Dette til forskjell fra en rekke europeiske produsenter som i slike tilfeller vil kunne finne sine kunder utenlands.

I den utstrekning Avtagerne ikke finner de innrapporterte volumer tilstrekkelige til å forsyne forbrukerne, eller at de oppgitte volumer ikke i tilstrekkelig grad er sikret, vil Avtagerne på egen hånd sikre sine volumbehov ved å inngå bindende faste kjøpsavtaler med utenlandske leverandører.

De norske produsentene leverer sin produksjon i kommisjon til sin organisasjon, som på samme basis viderefører disse til Avtagerne. Produsentens oppgjør er dermed avhengig av at hans produkter rent faktisk blir solgt gjennom Avtageren. Leveranser fra utenlandske leverandører vil dermed alltid ha prioritet fremfor norskproduserte varer idet slike kjøp, i motsetning til de fra norske produsenter, baserer seg på avtaler med faste betalingsbetingelser – altså den motsatte struktur av hva som gjelder for norske jordbruksprodukter.

Manglende kontroll med -, og innrapportering av volumer, vil dermed gi den konsekvensen at norske produkter ikke vil være tilgjengelig for forbrukerne i tilstrekkelig grad. Systemet med de organisasjonsmessige innrapporteringene av volum er derfor svært viktige for å oppnå de landbrukspolitiske målsetninger om spredning av norsk jordbruksproduksjon. De løpende innrapporteringene målt opp mot de meldte behovene fra Avtagerne, viser videre til enhver tid i hvilken grad produsentenes volumer innen de forskjellige produkter er i harmoni med etterspørselen. Dette har også den konsekvensen at man gjennom systemet avhjelper problemer med overproduksjon innen de enkelte sektorer. Det har vist seg at grunnet de markedskrefter som gjelder innen sektoren, samarbeider produsentorganisasjonene med å oppfylle de innmeldte behov.

Økernmøtetets hovedfunksjon er nettopp å sikre den logistikkmessige gjennomføring av spredning av norsk jordbruksproduksjonen til forbrukerne. Møtehyppigheten må ses i sammenheng med at en rekke jordbruksprodukter er sensitive i forhold til lagring, og at det derfor ikke er tid og anledning til å organisere volumtilpasning på annen måte en ved hyppig kontakt. Eksempelvis vil den pågående transportstreiken kunne ha som konsekvens at en rekke produsenter blir tvunget til å kaste store deler av sin produksjon. Den logistikkmessige informasjonsflyt på Økernmøtet vil kunne avhjelpe de tap produsentene er eksponert for.

Økernmøtetets prisanbefaling

Deler av møtet omhandler også anbefaling av prising i forholdet produsent/produsentforeningene/Avtagere. De anbefalte prisene søkes holdt innenfor landbruksoppgjørets rammer. Avtagernes marginer er imidlertid forskjellige. Marginforskjellene påvirker ikke bare oppgjøret til produsentene, men også Avtagerens prising overfor sluttledet. Forhandlinger om Avtagernes kostnadsutlikning på henholdsvis produsenten og sluttledet er ikke tema på Økernmøtet.

Informasjonsflyten hva angår logistikk og priser har uansett den konsekvensen at produsentene gjennom Økernmøtet gis mulighet til å forene seg om en anbefalt pris innen jordbruksoppgjørets rammer, omkring målpris og øvre prisgrense og dermed samtidig sikre ensartede priser for produsentene.

Konkurranseselementene overfor forbrukerne sikres ved at Avtagernes marginer ikke påvirkes av Økernmøtet. Økernmøtets prisanbefaling omhandler dermed utelukkende ett av den rekken parametere som påvirker prisen til forbrukerne.

Ser man Økernmøtets prisanbefaling i sammenheng med logistikkfunksjonene, gir videre den samlede informasjonsstrøm den enkelte produsent anledning til løpende å vurdere hvilken Avtagergruppering han skal søke å orientere seg mot.

På møtet deltar også representanter for innkjøpsfunksjonene hos Avtagerne. Den organisatoriske nærhet som eksisterer mellom produsentorganisasjonene og deres Avtagere, tilsier at Økernmøtet i realiteten ikke gir større informasjonsstrøm til partene enn den som allikevel flyter. Fordelen for produsentene er imidlertid at informasjonsstrømmen bearbeides og kvalitetssikres gjennom møtet, samt at man effektivt unngår manipulering av opplysninger. En av møtets konsekvenser er dermed også at produsentene gjennom møtet oppnår noe i forhold til utbalanseringen av maktkonsentrasjonen.

Økernmøtet i sin eksisterende form er dermed stabiliserende for primærprodusentene. Gjennom innmeldingssystemet og tilbakemeldingene på forbruket og produktenes kvalitet, gis primærprodusentene en forbedret forutberegnelighet i avsetningen, og kan tilpasse sine investeringer til et riktig produksjonsvolum.

Meldesystemet og prisanbefalingene henger nøye sammen og kan neppe skilles fra hverandre. Som konsekvens av meldesystemet og prisanbefalingene sikres videre produktkvaliteten. Straks det registreres av aktørene at produktkvaliteten ikke er tilfredsstillende, og tidligere anbefalt pris derfor ikke kan opprettholdes, vurderes om nødvendig produkttilgangen kan tilfredsstillende gjennom import. De raske tilbakemeldingene til produsentene medfører skjerpet bevissthet til løpende å tilby produkter med tilfredsstillende kvalitet da de ellers ikke vil få avsatt sine produkter. Systemet sikrer også mot useriøs handel med tilsvarende produkter, idet betydelige prisavvik vil gi de nødvendige varsler.

Dersom det legges begrensninger i den møtorepresentasjon som i dag gjelder, vil Økernmøtet følgelig ha mindre verdi for produsentene. Dette vil kunne gi svært uheldige virkninger for primærnæringsens forutberegnelighet. Modellen med Økernmøtet synes derfor å være i tråd med de landbruksmessige målsetninger, samt fremmer disse.

Vi vil anta at selv om Økernmøtet blir pålagt å endre sin struktur, vil det ovenfornevnte system, med volumavhjelp mellom organisasjonene, altså på tvers av produsentforeningene, utelukkende ha som konsekvens at den enkelte produsentorganisasjon vil videreføre all informasjon fra sin avtagerkontakt til de øvrige produsentforeningene i stedet for at den gis samlet. Konsekvensen av dette vil kunne bli "samrøre" av informasjon, noe som utelukkende vil ramme produsentene.

Det kan være vanskelig å få øye på de dominerende Avtagernes, Coop, Bama og Norgesfrukt, posisjon som del av produsentkjeden. Det er imidlertid et faktum at all den stund omsetningsstrukturen i den norske jordbruksproduksjon baserer seg på en kommisjonærmodell, må de leddene som omsetter på denne måten rent logisk og reelt anses omfattet av produsentenes direkte næringskjede.

Man kan følgelig ikke si seg enig i departementets konklusjon om at aktiviteten faller utenfor det forskrift om samarbeid om produksjon og omsetning skal omfatte på grunnlag av

deltagelse fra kommisjonærer som i andre sammenhenger opptrer som grossister. Under enhver omstendighet synes Økernmøtets funksjon å tilfredsstillende hensikten med den forskriften.

Det skal i denne forbindelse videre vises til Innst. O.nr.50 (2003-2004) der Arbeids og Administrasjonsdepartement uttrykkelig uttaler at den utvidelse av forbudene som følger av ny konkurranselov §§ 10 og 11 ikke skal endre innholdet i landbrukspolitikken eller rammebetingelsene for primærnæringene. Denne uttalelse, sett i sammenheng med Departementets egen uttalelse om at den informasjonsutveksling som drives av Produsentforeningen av 1909 og AL Økern Torvhall bidrar til oppfyllelse av jordbruksavtalens prisbestemmelser, skulle ytterligere tilsi at Bama, Coop og Norgesfrukt, som kommisjonærer må omfattes av forskriften.

Det skal videre vises til komiteens innstilling i Innst.O.nr.50 pkt. 2.3 der flertallet understreket betydningen av en videreføring av samarbeidet om pris, produktkvalitet etc. innen grønt sektoren som er nødvendig for å oppnå de landbrukspolitiske målsetninger for næringen. Flertallet la til grunn at landbruksmyndighetene, i samråd med jordbruket, fastsetter det regelverk som er nødvendig i denne sammenheng

Til slutt skal understrekes at en videreføring av dagens aktivitet ved AL Økern Torvhall, ikke innebærer et unntak fra forbudet mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling i markedet, eller andre bestemmelser i loven.

Med vennlig hilsen

A/L Økern Torvhall

Sveinung Bjerkem
Adm. dir.

Produsentforeningen av 1909

for Kristian Solberg
Formann